Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Lösnummer 15 öre.

10 ÅRG.
N:r 21

TIDEVARVET

21 MAJ
1932

Vad har hänt?

FALLEN PÅ SIN POST! En ung kvinnlig läkare, d:r Ruth Bergquist, har avlidit av likförgiftning, ådragen vid en obduktion. D:r Bergquist var biträdande lärare vid Lunds patologiska institution. En av det fredliga arbetets hjältar.

POLISUTREDNINGEN I KREUGERAFFÄREN har den senaste veckan vänt sitt intresse mot tidpunkten för skottet och de närmare omständigheterna vid Kreugers död. Och i samband härmed de stora försäljningarna av Kreugerpapper på Stockholms- och Parisbörserna samma dag. Det är ju inte för tidigt. Den sist framlagda rapporten omförmäler luftchecker sedan 1924 och ytterligare fantastisk bokföring. Nya häktningar lära förestå.

LINDBERGHS LILLE POJKE HAR ÄNTLIGEN FUNNITS — död — i närheten av föräldrahemmet. Troligen mördad av rövarna strax efter bortförandet.

Även om vissheten för föräldrarna är grym, är den säkerligen bättre än en kanske livslång oro för barnets öden. Men på den amerikanska rättssäkerhetens rykte har kommit ännu en fläck. Förre miljonären Curtis, som förut låtsat sig ha förbindelser med banditerna och viktiga upplysningar att lämna, har bekänt att han hittat på historierna för att skaffa sig pengar — han hade bra anbud från tidningar och filmbolag. Men *nu* lovar polisen sätta alla krafter till.

DET SENASTE SKEDET I MOONEY-BILLINGSHISTORIEN är guvernören Rolphs vägran att bifalla nådeansökan för Mooney. Detta trots den s. k. Wickershamkommissionens avslöjanden av falskvittnande vittnen och olagliga förfaranden vid rättegången. Trots bevisen att Mooney inte ens var närvarande vid den bombkastning, för vilken han setat i fängelse i 16 år. Mooney var anarkist. De båda höga jurister, som väglett guvernören vid hans beslut, vidhålla sin uppfattning: anarkister är dåligt folk. Ha de inte begått brottet, *kunde* de ha gjort det. Man har i alla fall satt in rätt karl. — Mooney själv hade intet väntat av benådningskampanjen.

JAPANS PREMIÄRMINISTER, INUAKI, har mördats av unga fascistiska marinofficerare. Handlingen tros vara ett led i en stort anlagd våldsplan från fascisternas sida. Armén har i ultimatum krävt bildandet av en nationalregering. Den vägrar att erkänna en partiregering. Mordet har ytterligare skärpt spänningen mellan Japan och Ryssland.

Veckovakten

Är den enskilda matlagningen ett nationalslöseri?
Av **Hilda Sachs.**
*
Det förändrade läget.
*
Landstingsmannen
Fru ***Marie Hjelmer***, Danmark, skriver om
Den danska Lapporörelsen och slakterikonflikten.
*
Vad bestämmer en människas karaktär?
Ur en artikel i tidskriften Fritt ord.
Av professor **Harald K. Schjelderup**, Norge.
*
De ungas bokserie.
Av **C. H.**
*
Från riksdagsläktaren.
Av **Elsa Svartengren.**

Emilia Fogelklou
har fått De nios pris.

Samfundet De nio har tilldelat Emilia Fogelklou sitt stora pris för 1932 som en hyllning för hennes religionshistoriska, psykologiska och pedagogiska författarskap.

Denna underrättelse har uppväckt mycken glädje. Emilia Fogelklou har både som författare och föreläsare inom några av livets centrala områden vunnit sig tillgivna vänner i vida kretsar, vilka uppskatta och beundra hennes självständiga ansvarskännande personlighet likaväl som hennes forskarebegåvning och djupa bildning.

För Tidevarvets läsare, som alltsedan tidningens första år ha mött Emilia Fogelklou som medarbetare i dess spalter, är det överflödigt att erinra om de mångsidiga och levande uttryck som hennes människokunskap och människointresse fått genom tidningsartiklar från skilda forskningsfält.

Emilia Fogelklous insatser som religionshistoriker, psykologisk och pedagogisk författare är av omfattande slag. Om man bland hennes arbeten nämner det religionshistoriska verket *Från fromhetslivets svensk-historia,* hennes Birgittabiografi och den märkliga kväkarbiografien *James Nayler* eller de psykologiskt-pedagogiska arbetena *Från själens vägar, Vila och arbete, Människan och hennes arbete, Skolliv och själsliv* och den senast förra året utkomna essäsamlingen *Den allra vanligaste människan,* så är detta nog för att inför djupa skaror av svenska läsare ställa bilden av ett samtidigt vederhäftigt och djupt personligt, på många punkter livsinriktande författarskap.

Porsen blommar.

Av *DEVINEZ.*

Ekorren är ute på vift, göken gal som en galning från öster, porsen sänder ut sin kryddrika doft, som samlar den vårliga genombrottstidens hela tjusning. Jag är fullkomligt lycklig. Nej, det är jag icke, men jag skulle vara det, om inte naturen omkring vägen jag går vore så otroligt tilltygad av människorna, flådd, hackad, huggen, stympad, nerskräpad av papper.

Här i vägkröken har alltid stått en vildapel. Den var så underbart vacker: om våren med sina skära och vita knoppar och om hösten med sina små dekorativa äpplen. Nu ligger den svart och dör mitt i stenpartiet, där den stod, inte ens begravd är den, inte ens bränd. Så blygsamt som den stod, skymde den icke sikten ens för den fullaste eller vindögdaste bildrulle. Det fanns ingen mening i att slå den. Men här har väl utgått från någon vägstyrelse något allmänt påbud att vräka ner allt som stod och prydde och grönskade på ett visst avstånd från vägkanten, och det påbudet har blivit utfört utan omdöme och urskiljning, det ser man.

Och här litet längre bort låg en kulle med en klunga av utsökta träd, vilkas kronor följde dess vackra rundel. Den bar en härlig flora av backsippor och gullvivor, den var sagolikt skön. Den tog sig vackert ut från sjön, den sänkte sig så mjukt ner till stranden. Den är ett grustag nu, träden ha stupat på huvudet och slagit ihjäl sig, rötterna stå torra och groteska i vädret.

Och här! Här krökte sig vägen så graciöst som en svanhals omkring sjön. Nu är ivräkt grus och sten, här har man gått fram som barbarer för att få bort en stackars kurva, så att Alvestadrickat skall komma litet fortare fram.

Medan jag går här, kommer jag att tänka så starkt på indianerna. Jag vet inte så mycket om dem tyvärr, men plötsligt begriper jag något, som jag läste för bortåt 40 år sedan! Det fröet har legat länge i jorden, men nu har det kommit upp. Jag minns nämligen hur jag läste i indianböckerna, att rödskinnen gingo fram i naturen utan att lämna några spår. När de lämnade en lägerplats, var naturen lika oskärad och bevarad, som om endast en vind eller ett djur vilat där. De vita sågo i detta förstås ingenting annat än list, rädsla för överfall, förberedelse till bakhåll. Så fick man det utlagt i de dumma böckerna, som jag nu skäms över att jag lämnat nästa generation i arv att läsa. Men det var något annat. Det var dessa så kallade vildars utsökta form av civilisation att de hade försyn för naturen. De dyrkade Gud, Den Store Anden, den store trädgårdsmästaren, genom att akta hans trädgård.

En gång har mänskligheten vetat att naturen levde, även smålänningarna. Hyltén-Cavallius ger i *Värend och virdarna* en spännande skildring av en föreställningsvärld, som sjunkit i spillror, men som han nätt och jämnt hann få en glimt av genom, som han vittnar, gamla kvinnors berättelser. I den hade människan en helt annan plats i naturen, ty naturen hade en själ och människan var en planta, en syster, en broder bland de andra. Sen blev hon bildad, blev härskare, förlorade som sådan mildhet, vördnad, medlidande och sinne för skönhet och förvärvade förakt för forna tiders vidskepelse.

Men vetenskapen vände med låtsat bibehållen kontenans tillbaka efter en lång utflykt ut i det själlösa och mekanistiska och började göra sig instrument för att med sin egen metodik konstatera, vad olärda människor vetat tusen år eller tiotusen år förut: att naturen lever, lider, andas, sover, vaknar, äter, dricker, genomlider feber, dödsångest, hjärtslag, död. Jag hoppas den också kan hämnas på sina våldtagare och skändare.

Max Dautenday har i *Letzte Reise* fantiserat om detta på ett eggande och underbart sätt. Den indiske professorn Jagodis Chunder Bose har lyckats med sina osägbart fina instrument registrera plantornas puls och livsyttringar, det måste ju ha legat närmare till hands för honom, som i sin egenskap av hindu hade kunskapen om universums enhet i blodet.

Vägstyrelserna i Sverige komma en gång att lufsa efter vetenskapen. Här kommer att bli kurvkommittéer i Sverige (men inte förr än alla kurvor äro utplånade), kommittéer som komma att ondulera våra vägar igen och göra efter Vår Herres perenna lister. Men då är jag död och alltså fullkomligt lycklig ändå.

Den danska Lapporörelsen
och slakterikonflikten.

Av *MARIE HJELMER.*

Torsdag den 12te Maj afsluttedes den store Slagterikonflikt, som i næsten 14 Dage havde lammet den danske Flæskeexport.

Det var paa höje Tid, at dette yderst farlige Angreb paa Landets vigtigste Indtægtskilde blev afværget. 14 Mil. Kr. tabt var en alvorlig Sag i denne pengeknappe Tid, men endnu alvorligere var Udsigten til at blive slaaet ud paa det engelske Flæskemarked, hvor andre Producenter stod rède til at erobre Pladsen.

Uenigheden var opstaaet ved Slagterierne (d. v. s. Producenternes, Andelshavernes, Landbrugernes) Krav om en Nedsættelse af Slagteriarbejdernes Lön, hvilke disse afslog at gaa med til.

Lock-outen varsledes, og Forligsmanden traadte til med sit Mæglingsforslag, en mindre Lönnedsættelse, som imidlertid forkastedes af et Flertal af begge Parter.

Forligsmanden gjorde endnu et Forsög og opfordrede Parterne til at tage Mæglingsforslaget op til fornyet Prövelse. Dette erklærede Arbejderne sig villige til, under Forudsætning af, at Andelsslagterierne ogsaa vilde gentage Afstemningen, hvad disse derværre afslog. — Lock-outen traadte derefter i Kraft og 4500 Slagteriarbejdere forlod den 29de April deres Arbejde.

Situationen var nu yderst alvorlig, men desto nödvendigere var det at göre Anstrængelser for at komme i Gang igen. Fra den danske Gesandt i London, fra Regeringens Medlemmer og Regeringens Presse samt fra den konservative Presse löd manende Ord om dog ikke at bringe den varige Ødelæggelse over Danmarks vigtigste Indtægtskilde, hvad der vilde betyde Landbrugets fuldstændige Ruin.

Det var efterhaanden blevet klart, at der bag ved Slagteriernes Nejstemmer stod en betydende Faktor, nemlig den danske »Lappo»bevægelse, der har vundet en ikke helt ringe Udbredelse. Denne Bevægelses Krav er meget yderliggaaende og bestaar bl. a. i Fordringen om Sænkning af den danske Krone.

Paa dette Punkt faar de Tilslutning af det moderate Venstre, og hele Konflikten var derved gledet over til at blive et politisk Spörgsmaal.

Jo klarere dette efterhaanden kom til at staa for Offentligheden, des större Mulighed syntes der at vare for at forny Afstemningen med Udsigt til et Flertal af Jastemmer.

De fredsvenlige Andelshavere fra förste Gang fremsatte Forslag om Indkaldelse af en ny Generalforsamling, og her vedtoges det, at Bestyrelsen bemyndigedes til at afslutte Konflikten efter Forhandling med Arbejderne. »Lappo»erne gjorde fortvivlet Modstand, men kom i Mindretal.

Resultatet af Forhandlingen med Arbejdernes Repræsentanter blev Beslutning om hurtigst muligt at foretage en ny Uraftstemning blandt Arbejderne, og denne gav, som ventet, et Flertal for Forligsmandens Mæglingsforslag.

Derefter var Krigen endt, og Torsdag Morgon d. 12 Maj herskede paa alle Slagterierne den glædeligste Travlhed.

Kaos eller kontroll.

Det är inte något oräkneligt antal månader sedan ordet *planhushållning* ännu hade en sådan klang av kommunistiskt tvång, att många människor av för övrigt framstegsvänlig läggning vägrade att ta befattning med tanken. Vårt rådande ekonomiska system — eller brist på system hur man vill kalla det — har emellertid fortsatt att månad efter månad köra allt djupare fast i den depressionens dy där vi nu befinna oss, och parollen om systemförändring ljuder allt vidare.

Bland de grupper av olika omfattning och åskådning, där man möter en klart formulerad begäran om *plats för planmässighet i det ekonomiska livet* äro redaktörerna för den oberoende radikala New York-tidningen *The New Republic,* herrarna George Soule, Edmund Wilson, John Dewey och deras mededitorer, som först under en längre tids muntliga diskussioner sinsemellan knådat och format tanken, för att sedan under en tid av halvtannat år lägga fram sina uppslag i några serier välskrivna och intressanta artiklar i tidningen. Grundtanken i dessa är densamma, vem som än för tillfället har fört pennan: även om det måste stöta på svårigheter att manövrera det moderna samhällets ekonomiska liv efter en centralt fastställd plan, är det ändå tusen gånger svårare att manövrera det på en slump, utan översikt, endast genom en rad

(Forts. å sid. 4.)

UPLANDS KUBBEN

Läckert och hälsosamt
är smörgåsbrödet
UPLANDSKUBBEN
I hygienisk förpackning hos Eder handlande.
Undvik efterapningar!
Begär uttryckligen Uplandskubben!

TIDEVARVET

REDAKTIONSKOMMITTÉ:
Elin Wägner,
Elisabeth Tamm,
Ada Nilsson,
Honorine Hermelin.

REDAKTÖR:
Carin Hermelin.

ANSVARIG UTGIVARE:
Ada Nilsson.

Utkommer varje helgfri lördag.
Slussplan 1—3, 2 tr., Stockholm.
Tel. N. 48 42, 182 43.

ADVOKATER
Ledamöter av Sveriges Advokatsamfund

Eva Andéns Advokatbyrå
Inneh.: *Eva Andén.*
Herkulesgatan 14 (f. d. L:a Vattug.)
Tel. 75 75, 75 76
STOCKHOLM
Specialitet: Familje- och arvsaker, Boutredningar och testamenten, förvaltningsuppdrag. Även skriftliga förfrågningar.

TANDLÄKARE

Tandläkare
EMIL LINDBLADS
PRIVATKLINIKER
Stockholms största och modernaste tandkliniker för alla samhällsklasser.
Östermalm:
Kommendörsg. 16. Tel 728 50, 728 70
Kungsholmen:
Hantverkareg. 37. Tel K. 37, K. 3738
(Basarbyggnaden v. Kungsholms Läroverk)
Mottagn. 8.30—9, 1.30—2, 6—7.
Tandvärk behandlas hela dagen 8—7
Lördagar stänges 4 (sommarmån. 2).
Kostnadsfri rådfrågning.
Endast exam. tandläkare.

Liliesjöös
Parfymeri- och Sjukvårdsaffär
STOCKHOLM
Butiker:
Fridhemsgatan 16 — Tel. Kh. 59 82.
Hantverkaregatan 45 — Tel. Kh. 55 85.
Sveavägen 109 — Tel. Va. 170 25.
El. värmekuddar — Kattskinn — Kamelhårsartiklar — Urinbehållare — Sanitetsbyxor för damer — Allt i branschen.

Alma Axelssons
FÖRLOSSNINGSHEM
LINNÉGATAN 19
Mottager inackord. även för längre tid.
Tryggt och ogen., välrek.
Tel. 778 24.

S:t Görans Begravningsbyrå
Jenny Larsson
FLEMINGGATAN 60.
Tel. K. 47 24
Ombesörjer allt vid dödsfall.
Eldbegängelser. Balsameringar.

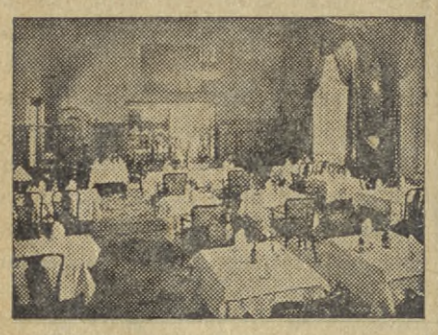

Restaurang
Port Arthur
Blekingegatan 40
Telefon Söder 34784
Bra matställe

Den 21 maj 1932.

Det förändrade läget.

Ett år har gått sedan den hemska tilldragelsen i Ådalen inträffade. Anklagelser ha riktats och domar ha avkunnats. Sedan ha andra händelser trätt i förgrunden, som ju alltid sker, och blivit »det aktuella». Men den slutgiltiga domen återstår, den allmänna opinionens. Den avkunnas inte offentligen vid domstol, den uppenbarar sig på många olika sätt, i ett krav, en händelse, en åskådning!

Tvänne skott ha inom loppet av ett år skakat samhället i dess grundvalar, Ådalens och Kreugers. Det sistnämnda är för närvarande föremål för allas intresse. Man granskar och utreder och tyder tecken och under. Men det är inte detta som sker. Även i det fallet är det den allmänna opinionen, som omarbetas och skapas. — Den utmynnar inte i betänkanden.

Följderna! Vi få antagligen börja att spåra dem i årets valrörelse och valutgång. Reaktionen var i stark frammarsch. Om inte skotten i Ådalen blivit avlossade och kanske ännu mer den s. k. rättvisans dom kommit i den form, som skedde, hade 1922 års val antagligen fått en annan utgång. Ej mindre påverkad blir denna med all sannolikhet genom den storfinansiella kraschen.

Ty det är vanligen genom sina egna brister man blir besegrad, ej genom motståndarnas övermakt.

Gåva till fredsrörelsens ABC-bok.

Från en givare, som vill vara okänd, har Nordiska folkhögskolan i Genève erhållit 235 schw. frs med villkor att de först måtte reserveras som garanti för den 2:dra upplagan av Anna T. Nilssons »ABC of the Peace Movement». Om boken säljes så tryckkostnaderna täckas, är det givarens mening att skolan får pengarna. De, som intressera sig för denna skola, få härigenom ett extra intresse för bokens försäljning och spridning!

Hagar Olssons skådespel

Det blå undret uppföres fredag kväll i Viktoriasalen av medlemmar ur amatörsällskapen Fåglarna, Vindarna, Gnistan. Framförandet sker i samband med en disputation mellan d:r Rütger Essén, redaktör Rickard Lindström, d:r Gunnar Beskow och riksdagsman Nils Flyg om Ungdomens kamp med tidens problem.

Kvinnlig ungdom
som ämnar vistas i Norrköping, rekommenderas Frälsningsarméns Pensionat, Bredgatan 46. Hel inack. Billiga priser. Nutida bekv. Tel. 15 53.

Bagarstugan
HORNSGATAN 37 „ Tel. Söd. 70 00
FOLKUNGAGATAN 65 „ „ 73 37
GÖTGATAN 52 „ „ 333 09

Lucks Reklamkaffe

Statspolisen.

Riksdagsdebatten om regeringens, av utskottet tillstyrkta, förslag angående upprättande av en statspolis utmärkte sig genom en mängd »stora» anföranden — åtminstone vad tiden beträffar — och ett patos, som icke alltid verkade riktigt äkta.

Enligt socialministern och med honom utskottsmajoriteten och högerledamöterna i kamrarna vore detta förslag om en extra polisstyrka på 200 man, förlagd i 19 städer, att vid behov kunna disponeras av staten, tillkommet av omtanke om ordning och säkerhet och för att i framtiden undvika användande av militär vid sociala konflikter.

Socialdemokrater och kommunister hävdade, att en ordningsmakt om än aldrig så förstärkt *icke* råder bot på arbetslöshet och svält och andra djupliggande orosanledningar; att det är betydelselöst om antalet poliser ökas med 200 man, så länge man icke förmår effektivt utnyttja de resurser som redan finnas; att en extrautgift på nära halvannan miljon för förstärkt ordningsmakt är illa motiverad just nu; och att förslaget har en udd mot arbetarklassen.

Man borde, synes det oss, först och främst kunna erkänna, att motståndet mot statspolisen icke får likställas med önskan att släppa upprorskrafter lösa. Djupare än så ligger kravet på upprätthållen ordning. Men det är uppenbart att så länge sådana misstag kunna begås, som skedde i Ådalen, av personer i överhetsställning, hjälper icke polisförstärkning i och för sig. Förbättringarna böra förr läggas på det sociala och det psykologiska området. Där äro ännu stora möjligheter oprövade.

Kamrarna biföllo förslaget.

Till skolbarnens tjänst.

P. A. Norstedt & Söners bokförlag har i sin för året nya, *De ungas bokserie* givit ett tilltalande bidrag till den lättåtkomliga litteraturen, avsedd för självständiga och intresserade skolbarns »bredvidläsning» och självstudier. Fem häften ha hittills utkommit med ämnen från skilda områden, nämligen En kolatoms öden av *Elsie Hultén,* Marie Curie och Radium av *Eva Ramstedt,* Döda fallet och Vildhussen samt På cykel mot Indalsälvens källor av *Elvi Rydefält* och Karl Johan, »den siste sagokungen» av *Kerstin Wikander.*

Det gemensamma för dessa små volymer är först och främst deras billiga pris, 90 öre för enkelt, 1:50 kr. för dubbelt häfte, vidare den raska och klara stilen och en överskådlig framställning av ämnet.

Man behöver visst inte vara skolbarn för att med stort intresse fördjupa sig i dessa personligt gjorda översikter av märkliga fakta, som kanske ofta kommo att få en illa gynnad mellanställning på arbetsordningen i någon av de jäktade slutklasserna. Särskilt rolig är enligt min mening lektor Ramstedts framställning av Marie Curies märkliga arbete och personliga öde, som på ett mycket intressant sätt skildras i sammanhang med en grundläggande framställning av det underbara ämnet radium och dess egenskaper. Att på det begränsade utrymme som stått författarinnan till buds ha lyckats ge en så fängslande bild av det berömda paret Curie och deras insatser och en så förträfflig översikt över upptäckterna och bruket av radium, är styvt.

Utan tvivel komma häftena i De ungas bokserie att tas väl emot av de »vakna och intresserade lärjungar» som vilja läsa något mera än endast läroboken och till vilkas tjänst serien närmast har kommit till.

C. H.

Från riksdagsläktaren.

Under tjugu år ha utredningar följt på utredningar *beträffande Gymnastiska Centralinstitutets omorganisation.* Diskussionen i kamrarna onsdagen den 11 maj rörde sig om särskiljandet av sjukgymnastikundervisningen från friskgymnastiklinjen, sjukgymnastiska poliklinikens samarbete med Karolinska institutet, om realskoleexamen skulle vara tillräcklig som inträdesfordran samt om gymnastikdirektörstitelns borttagande. Sedan man diskuterat dessa frågor ingående överraskades man plötsligt av att *hr Engberg* begärde avslag på alltsammans »då hela diskussionen präglades av osäkerhet och ovisshet». Det blev avslag. Men det där med osäkerhet tyckte jag då inte stämde så precis. *Hr Holmgren,* som talade för utskottsmajoriteten, var ganska säker på vad han ville, tyckte jag. Och hade han fått som han velat hade det bestämt varit bäst och billigast. 21 års utredningar kostar också pengar.

Men det är iögonenfallande hur känslig kammaren är, när den maskulina prestigen anses hotad. *Hr Åkerberg* anförde med stor förtrytelse att om gymnasterna skulle underordnas den läkarekontroll, varom man talat, skulle ju gymnasterna endast bli springpojkar åt läkarna, och mot det ville hr Åkerberg opponera sig, då det ju hos dem endast skulle framkalla »mindervärdighetskänsla och slavsinne»!

Vi log däruppe på läktaren... Vem har under de gångna åren någonsin i riksdagen talat för risken av att våra sjuksystrar skulle kunna gripas av mindrevärdighetskänsla och slavsinne? Så där överkänsliga ha kvinnorna aldrig fått vara. Varför skulle det vara mer förödmjukande för en man än för en kvinna att arbeta under läkarekontroll!

*

Sedan blev det »en skarp, nattlig strid» *om margarinet,* för att citera en kollega. I Jordbruksutskottets utlåtande n:r 70 heter det *att Kungl. Maj:t förklarat sig vilja inhämta riksdagens yttrande över ett förslag till förordning angående kontroll å tillverkning av samt handeln med margarin.*

Bondeförbundarnas förslag gick ut på att förbjuda försäljningen av *smörblandat* margarin. Ville husmödrarna ha margarinet smörblandat, skulle det ske i varje hushåll. 1932 års bondeförbundares rationaliseringsprogram alltså! Herrarna påstodo att det skulle varje husmor lätt kunna sköta själv. Det andra förslaget gick ut på att margarinet *icke skulle få färgas* upp till nuvarande smörliknande färg, utan det skulle vara ofärgat eller så ljust som det allra ljusaste smör.

Och däruppe på läktaren satt helt säkert mer än en husmor helt överraskad av att finna en hel massa karlar i elden så rockskörten svängde till klockan fyra på morgonen, för att de, som det tycktes, plötsligt fått för sig att vi inte kan skilja på smör och margarin.

Men *hr Örne i Första kammaren* frågade bondeförbundarna huru många konsumenter det är som begärt att få hjälp med att skilja smör från margarin och rådde dem samtidigt att, i stället för att försöka göra margarinet osmakligt för folk, som inte ha råd att köpa annat, söka komma överens med jordbrukare i andra länder om att släppa handeln fri, så att de som behöva köpa och de som behöva sälja kunde komma i kontakt med varandra. Det här blev ändå inte till någon verklig hjälp mot deras svårigheter — utan bara kvacksalveri. *Jordbruksministern* och flera andra talare tillbakavisade också med skärpa utskottets onda anslag och när kammaren vid tvåtiden röstade, föll det med 36 röster mot 45.

I *Andra kammaren* var en massa talare anmälda, men vid ettiden på natten hade *fru Nordgren* ordet:

Det här föreliggande förslaget, sade fru Nordgren, har av en huvudstadstidning betecknats som ett attentat mot husmödrarna. Beteckningen är fullt riktig. Främst drabbas då de fattiga hemmen och de barnrika familjerna av att en vara, som är de fattigas enda sovel på brödet, på konstlad väg försämras och måhända fördyras, i syfte att få dem att köpa smör. Och ha vi råd att i budgeten för våra *anstalter, kaserner* och *sjukhus* öka detta konto? Det skulle bli många, många tusen kronor på varje anstalt, nu när det skall sparas.

Är det någon som tror att de hundratusenden arbetslösa med ett litet kontantunderstöd ha den ringaste möjlighet att utbyta margarinet mot smör? Eller de andra tusentalen som arbeta med inskränkt arbetstid? Till vad gagn skall då en vara, som man av ekonomiska skäl måste köpa, göras oaptitlig? Ingen husmor i detta land finnes, som icke kan skilja smör ifrån margarin och man kan icke tvinga folk till en smörkonsumtion som de icke ha råd till.

Det kommer aldrig att lyckas att få fattiga människor att förstå, att man i onödan försämrar en vara, som de av ekonomiska skäl äro hänvisade att konsumera. När denna lagstiftning kommer att omsättas i praktiken och husmödrarna finna sig påtvingade en sämre vara, än den de tidigare varit vana vid, så kommer det säkerligen att följa ett bakslag för dem som varit med om att genomföra en dylik lagstiftning. Kanske kan detta dock, ha det goda med sig, att den stora mängden likgiltiga kvinnor, som nu icke bry sig om politiken, få ögonen upp för att politik är något, som i hög grad berör vardagstingen, och att även kvinnorna ha intressen att bevaka vid valen.

Så talade hr Lindman, hr Carlström, hr Olsson i Kullenbergstorp och flera andra för det ljusa eller vita margarinet. (I seklets början var det också någon som talade för blått margarin!) Till sist blev *Fabian Månsson* arg och sa att »här har levererats så mycket vanvett, så om det kunde omsättas i margarin så skulle det inverka på handelsbalansen».

När man så skred till röstning i Andra kammaren var det icke mindre än 77 som röstade för utskottets »utredning med syfte till att finna åtgärder för begränsning av margarinkonsumtionen i vårt land». Det står *så* i alla fall i utskottets utlåtande — fast ingen under hela debatten från bondeförbundshåll hade riktigt mod att göra den meningen till sin. Tyvärr blev det endast 63 röster för reservationen, men som kamrarna alltså fattat olika beslut har frågan fallit.

När man kom ut i korridoren vid fyratiden brann de elektriska kronorna mot den vita marmorn — men *lyste* det gjorde de inte, för solen hade redan gått upp.

Elsa Svartengren.

Marie Corbett
— en pionjär.

Den kvinnliga rösträttskongressen i Berlin 1929 gjorde en dag ett uppehåll i sina förhandlingar för att hjärtligt hylla en av sina främsta pionjärer. Det var en liten dam av ren anglosaxisk typ, som presenterades av presidenten, mrs Corbett Ashbey, som hennes moder, mrs Marie Corbett, då sjuttioårig. Förra året körde Marie Corbett själv sin bil i det stora fredståget genom London till Albert Hall och hade med sig en stor kontingent fredsvänner från Danehill, hennes hemort. Samma år var hon med på kvinnokongressen i Belgrad, där fredssaken var den brännande frågan. Hon har bakom sig en livslång filantropisk verksamhet i sitt grevskap, Sussex, särskilt in-

Herrsätra Internatskola, Carlberga, Södertälje.

8-klassigt flickläroverk under K. Skolöverstyrelsens inspektion. Normalskolekompetens.
Undervisningen bedrives i enlighet med moderna psykologiskt-pedagogiska metoder, avseende att — inom kursplanens ram — befordra en på anlag och intresse grundad självverksamhet, ledande till koncentrerat, målmedvetet arbete. Skolan strävar också efter att ge sina elever ett gott hems kärleksfulla och individuella omvårdnad. Det praktiska arbetet, skolkök, vävning o. s. v., avpassas till sin omfattning efter elevernas håg och läggning.
Skolans läge är vackert, luften synnerligen stärkande och terrängen lämplig för härdande friluftsliv.
Barn till utlandssvenskar mottagas gärna.
Redogörelse genom ANNA SUNDIN. Tel. Södertälje 5 32.

Är den enskilda matlagningen ett nationalslöseri?

Av *HILDA SACHS.*

Att det husliga arbetet bör vara den gifta kvinnans arbetsfält framför alla andra är en urgammal sats som för de flesta människor står såsom orubblig. Det ensidiga i det bortdömande, som ligger häri, detta infösande av så gott som hela kvinnosläktet, trots individernas skiftande anlag och fallenhet, i en enda stor jättefålla, har man inte betänkt. Man har inte gjort det tankeexperimentet hur det skulle te sig om alla män därför att de gifte sig skulle inkastas i ett och samma yrke, man har inte märkt att det inte är den enskildes kallelse och lämplighet man låter avgöra utan i stället uttalandet av en del visserligen viktiga men ingalunda omskapande ord — vigselformuläret.

Samfundslivets utveckling har emellertid rubbat på den gamla satsen. Den hårda nödvändigheten har tvingat massor av kvinnor ut i förvärvsarbete under det att de fortfarande nödgas sköta hemmet — en orsak till mycken slit och skadlig överansträngning. Att minska hemarbetet är således en trängande nödvändighet. Det centrala i hemsysslorna är matlagningen. Kunde den reduceras eller borttagas vore ofantligt mycket vunnet. Men att röra vid denna är som om man ville rubba något av hemlivets heligaste.

Det besynnerliga är, så skrev en norsk präst, när detta ämne redan för länge sedan en gång var på tal, att jag även hos värdinnor som ansetts för utmärkta husmödrar blivit bjuden på kall kvällsmat, till vilken alltsammans köpts färdigt, men skulle de ha köpt varm middagsmat skulle detta betydligt ha minskat på deras husliga berömmelse. Och en författarinna hos oss påpekade huru i en fastighet med 16 våningar — ett hus åt gatan, ett åt gården — varje morgon 16 kvinnor gingo ut med 16 gräddkannor och 16 korgar att köpa bröd i, och hur vid middagstiden 16 baljor måste tas fram för att tvätta potatisen etc.

Vi se att tanken varit på väg.

Men ännu skakar man på huvudet åt idén om en gemensam matlagning. Brödet, denna viktiga del av vår näring, vars namn nära nog övergått till något symboliskt heligt, har man kunnat se utlämnas till främmande beredning, men när det gäller varma maträtter får detta inte ske. Bland de många invändningarna är en av de främsta den, att den enskilda smaken ej skulle bli tillfredsställd. Men sker då detta alltid nu, ha inte ofta familjens medlemmar mycket olika smak, och skulle inte t. o. m. lättare än nu olika rätter kunna anskaffas? Och då det är odisputabelt att kvinnor, som bundits vid matlagning utan intresse för sådan, hela livet igenom laga en tråkig och enformig och kanske även olämpligt tillredd föda, får då inte omgivningen nöja sig med sådan? Mycket kan också förfaras på grund av okunnighet, och ofta måste man av brist på tid försaka att göra stadiga och närande långkok och i stället köpa något som är lätt att tillaga fastän det ställer sig dyrare.

Vid den nya ordningen skulle inga andra sköta arbetet än de som valt yrket och utbildat sig därtill, och näringsämnenas rationella tillredning således bli bättre och allmännare tillgodosedd. Huru en ny hushållning skulle skötas behöva vi knappast söka efter, vi se den ju redan nu sticka upp huvudet än i en form, än i en annan. Vi ha större affärer från vilka man skickar rätter till hemmen, vi ha mindre anstalter, där man får hämta sådana. Här tas ej med i beräkning matvarubodarnas få färdiga rätter, då med dem följer besväret att de skola värmas. Men framförallt se vi nu ett och annat större hus, som bygges med tillhörande restaurang, vilket torde vara den lämpligaste formen. Hur saken kan ordnas bäst och billigast är det man nu borde pröva. Bli utgifterna lika stora som nu har man fått till gåva den ovärderliga, sparade tiden. Motståndet kommer att yttra sig, men intet hindrar ju enskilda att bli vid det gamla, och snart skall man finna att detta motstånd mest är av sentimental art. Och länge, det få vi bereda oss på, komma manliga känslor att djupt såras av att middagen hämtas ur en hiss i stället för att lyftas från den enskilda spiselplattan.

Men långt viktigare skäl än de här uppräknade tala för en ny tingens ordning, långt större fördelar än de materiella skulle kunna vinnas med avskaffandet av detta i hela landet utövade slöseri. Det är på de andliga värdenas område den största vinsten skulle ske. Genom att bli befriade från den mest tidskrävande och betungande av hemmets sysslor skulle kvinnorna kunna bibehålla det yrke de haft före giftermålet, och än mer än tillfredsställelsen i själva ägandet av ett sådant vore befrielsen av den gnagande oron över varmed de skulle försörja sig och sina barn, om de bleve änkor. De ägde ju då detta yrke kvar, de behövde ej som nu i massor kastas ut med de sina i ytterlig blottställdhet. Det lugn, den lättnad detta skulle ge kan ej överskattas.

Och ändå se vi ännu större värden, som kunde vinnas. En mängd kvinnor skulle sparas åt vad som vore deras rätta plats, de skulle gå längre i sitt arbete, och då flera gjorde sig gällande än nu på olika områden, skulle flera nå långt. En mängd andlig begåvning skulle räddas åt landet.

---

tresserad av barnavård, sjukvård och lanthushållning.

Det kortklippta håret och den manliga dräkten voro icke bevis på att hon slaviskt följde växlande kvinnomoder utan på trohet mot idéerna och ett praktiskt sinne som i arbetet lika väl som i nöjet väljer de mest ändamålsenliga yttre former. Hon gick ut i världen för att »göra den bättre» på den tid, då de anglosaxiska kvinnorna i England och U. S. A. upptäckte sin förödmjukande ställning i samhället och opponerade mot alla lagar — skrivna och oskrivna — som hämmade kvinnan i hennes utveckling efter sitt högsta mått och pressade ned henne under maskulina maktanspråk, som togos med gravallvar, ehuru de stredo mot både hennes och mannens värdighet.

Vid mrs Corbetts bortgång helt nyligen stod utanför kretsen av de sörjande vid hennes bår en stor mängd vänner och en stor mängd fattiga och sjuka som i henne sett sitt bästa stöd. Där voro organisationer som så länge kunnat räkna med hennes villiga arbetskraft. Hennes liv var en nobel insats i det stora arbetet för att »göra världen bättre».

Jenny Richter Velander.

För 25 kronor

i månaden kan Ni få en Remington Portable — skrivmaskinen för varje man, kvinna eller barn, som har skrivarbeten att utföra. Ifyll och sänd oss kupongen, så skicka vi omgående trycksaker och prisuppgift.

REMINGTON
Hamngatan 32, Stockholm.

Namn .....

Adress .....

Vad bestämmer en människas karaktär.

Ur en artikel i Fritt Ord av professor *Harald Schjelderup.*

I allmänhet räknar man med att en människas karaktär i väsentlig grad bestäms av ärftlighetslagarna. Mycket ofta liknar ju en man sin far inte bara till utseendet men också ifråga om karaktärsdrag. Och man tar det utan vidare som bevis för arv. — Också fadern var girig eller supig, han har ärvt det förstås. — Hon är lättsinnig, det har hon från modern. — Han har en nervös karaktär, det är ärftligt i familjen.

Ärftligheten är icke ensam avgörande.

Hur förhåller det sig i verkligheten med detta? I vilken utsträckning är karaktärsegenskaperna medfödda, ärftligt bestämda? I vilken utsträckning är de förvärvade?

Problemet har för oss alla den allra största praktiska betydelse. Hela vårt ansvar som föräldrar och uppfostrare beror ju i hög grad av hur man besvarar denna fråga. Antag att de själsliga egenskaperna verkligen i huvudsak är förutbestämda vid sädescellens och äggcellens sammansmältande. Då vore vi jämförelsevis fria från ansvar för våra barns karaktärsutveckling. Om karaktärsdragen är ärftliga kan jag icke förebrås om min son eller dotter utvecklas i ogynnsam riktning.

I själva verket är emellertid de vanliga argumenten för att vissa bestämda karaktärsdrag går i arv, mycket litet överbevisande. Överensstämmelsen mellan föräldrars och barns karaktär bevisar icke något i och för sig. Och lika litet är det något hållbart argument när människor säger: Det är ett karaktärsdrag jag har haft så länge jag minns, jag är nog född med det. Man förbiser vid en dylik argumentation att barndomsintryck, som för längesedan hunnit glömmas, kan ha spelat en avgörande roll för karaktärens utformning.

Hela spörsmålet har kommit i ett nytt ljus genom den nyaste psykologiska forskningen. Ärftlighetens betydelse för karaktärsdaningen har blivit starkt reducerad. Miljön spelar en mycket mera avgörande roll, än man förr kunnat ana.

Behavioristernas upptäckter.

Å ena sidan har vi den amerikanska *behaviorismen.* Behavioristerna har gjort betydelsefulla experimentella studier av barns reaktioner. De har visat att de medfödda reaktionstendenserna är mycket färre och mera odifferentierade än man tidigare antagit. En mängd former för upplevelse och beteende, som man förr trodde vara instinktiva, ärftligt bestämda, kan i själva verket förvärvas. Fullkomligt efter samma grundprincip som de betingade reflexerna.

Psykoanalysen, anlagen och miljöpåverkan.

Å andra sidan har vi *psykoanalysen.* Den psykoanalytiska metoden har givit oss möjlighet att följa de olika karaktärsdragens utveckling. Den har gjort det möjligt att studera deras sammanhang både med ursprungliga anlag och med miljöpåverkan. Och dessa undersökningar har ofrånkomligt visat att utformningen av de enskilda karaktärsdragen är en mycket komplicerad utvecklingsprocess. Och i utomordentligt hög grad är karaktärsgrunden hos den vuxne ett resultat av miljöpåverkan i den tidiga barndomen.

Naturligtvis får man icke fatta detta, som om alla skulle vara födda med likadana anlag. Tvärtom finns det otvivelaktigt medfödda olikheter i både intelligens och driftsanlag. Vad intelligensen angår tycks dess utveckling vara mycket snävt bunden till den medfödda utrustningen. Med hänsyn till karaktären däremot ställer sig saken helt olika. Där är ramen utomordentligt vid. Det är inte anlag för bestämda karaktärsdrag vi ärver utan mycket mera allmänna drifts- och temperamentsegenskaper. Dessa ursprungliga anlag innebär — och detta är det avgörande — möjligheter till *en karaktärsutveckling i helt olika riktningar.* På liknande sätt som anlagen att tala hos några kan utveckla sig till förmågan att tala kinesiska, hos andra att tala norska o. s. v. Vilken väg utvecklingen tar beror på miljöpåverkan.

De första levnadsårens betydelse.

Vilka miljöinflytanden är det nu som är de mest avgörande för själva karaktärsdaningen? Gamla indiska filosofer sade: Ge oss barnet under de sju första levnadsåren och resten av dess liv kommer att tillhöra Buddha. Den moderna psykologiska forskningen har bekräftat den uppfattning som ligger till grund för ett sådant uttalande. Det är som redan sagts, miljöpåverkan under *de första barnaåren* som är de mest avgörande. Och — här kommer vi fram till ett ur praktisk synpunkt utomordentligt viktigt förhållande — det är ofta saker, som från de vuxnas utgångspunkter och i och för sig kan synas obetydliga, som har det mest genomgripande och ödesdigra inflytande på hela utvecklingen. I allra vidaste utsträckning formar föräldrarna sina barns framtida karaktär, utan att själva ana vad de gör.

De vuxnas oförstånd framkalla svåra konflikter.

Låt oss anta att vi har framför oss en frisk, stark, aktiv och företagsam liten unge, kanske rentav litet för företagsam och sexuellt aktiv. Barnet växer upp i en miljö som inte har någon förståelse för dess egenart. Absolut lydnad och underkastelse är idealet. Egenvilja, varje form av framåtanda och framförallt varje tidigt sexuellt intresse betraktas som stor synd. Och barnet mötes alltid av principen: Din vilja är i mammas kjortelsäck. En ständig följd av konflikter blir resultatet. Straff och åter straff. Efterhand knytes för barnet en allt starkare känsla av skuld och ångest vid de aktiva uttrycken för dess ursprungliga driftstendenser. De oförskräckta, aktivt sexuella tendenserna blir mer och mer hämmade. Det sker en rad förträngningar och dessa förträngningar kommer att bli bestämmande för karaktären. Som vuxen blir denna människa påfallande blyg och generad, anspråkslös, osäker, fumlig och hämmad. I sitt sätt att vara egendomligt vacklande: ibland plötsligt fordringsfull men i regel alltför passiv i sin självhävdelse. Han blir en av dem som icke kan säga nej och som icke kan vara fast och bestämd när situationen kräver det. I många hänseenden patologiskt beskedlig, i andra mycket svår att handskas med. Ytterst känslig och lätt sårbar utan att riktigt själv veta det, med hämmad arbetsförmåga och full av dolda skuld- och mindervärdeskänslor, plågad av allehanda små tvångsföreställningar.

Hade detta barn vuxit upp i en annan miljö skulle det — med samma ursprungliga anlag — kunnat utveckla en helt annan karaktär. Det kunde ha blivit en energisk, verksam människa, en man med stor livsduglighet och arbetsförmåga, en ärelysten, verklighetsbetonad affärsman t. ex.

De livsförödande verkningar som en olycklig karaktärsutveckling på grund av för starka förträngningar kan få, kan knappast överdrivas. Den inre hämningen förstör livsglädjen och nedsätter arbetsförmågan. Den bildar grundvalen till otaliga nervösa lidanden, många former av alkoholism, oövervinneliga kriminella böjelser, sexuella perversiteter.

Som praktisk psykolog har jag sökts av otaliga nevrotiker, homosexuella, alkoholister, och som regel har det för mig inte rått något tvivel om att det varit en psykologiskt olämplig barndomsmiljö, som burit en väsentlig del av ansvaret för deras ogynnsamma utveckling. Och detta utan att det på något sätt varit fråga om s. k. »dåliga hem». Tvärtom kan föräldrarna i många fall ha varit utmärkta människor och besjälade av den bästa vilja. *Brist på riktig psykologisk insikt och förståelse av barnanaturen har varit det avgörande.*

Vad är nu de praktiska konsekvenserna av dessa våra kunskaper om de karaktärsdanande faktorerna?

SPIRELLA

Korsetter, Gördlar, Korseletter m.m.

FRU ELSA NORÉN

Dannemoragatan 4tv · Tel. (3)838 93

Regent

37 Regeringsgatan 37

A.B. MODEHUSET REGENT 37 Regeringsgatan 37

Vi erbjuda

just nu det största sortiment prisvärda

Sommarklänningar

av enfärgad vistra och toile de chine, färgglada kretonger och mussliner samt blommiga crépe de chine-klänningar, med och utan jackor.

Giron:r 1544
Tidevarvet började 1932 sin tionde årgång.

TIDEVARVET

Lördagen den 21 maj 1932 — N:r 21

Prenumerera
på TIDEVARVET för 1932
Pris 6:— Kr.

Stora möjligheter att bota nevroser, alkoholism, sexuell perversitet.

För det första de nya möjligheter som öppnat sig för en djuptgående korrigering av olyckliga karaktärsdrag. I stället för att man tidigare trodde att de kroniska nevroserna i stor omfattning var obotliga, öppnar denna nya kunskap stora och trösterika möjligheter för nevrotikerna. Den kroniska nevrosen är icke längre ett ofrånkomligt öde, som man måste underkasta sig.

Detsamma gäller i stor utsträckning också andra ogynnsamma livsinställningar, alkoholism, kriminella böjelser, sexuell perversitet o. s. v. Vi står inte längre så hjälplösa som förr. I många fall kan vi ingripa tillrättaförande genom sakkunnig psykologisk behandling.

Emellertid är det ju alltid en långvarig och svår procedur att omforma karaktärer som utbildats och stabiliserats genom en lång rad år. Det lyckas naturligtvis heller inte alltid, tyvärr. Bättre är därför att söka *förebygga* den felaktiga utvecklingen. Och här kommer jag fram till den sista punkten, som jag ville nämna: Det ansvar som den nya psykologien ställer föräldrar och uppfostrare inför. Ju klarare det blir att hela karaktärsbildningen i så hög grad beror på inflytandet under de första barnaåren, dess större blir ansvaret. Och det är inte bara den goda viljan hos uppfostraren som det kommer an på. *Men det fordras kunskap.* Här har väl den mentalhygieniska rörelsen, som just nu i så hög grad tilldrar sig intresse, sin allra största och vidsträcktaste uppgift.

Ett av tidens mest glädjande tecken.

Helt visst är det ännu många svårigheter som måste övervinnas och mycket forskningsarbete som återstår. Men den som står mitt uppe i detta arbete kan knappast tvivla på, att han är med i något av det mest löftesrika och framtidsbestämmande som rör sig i tiden. De möjligheter, som den nya psykologiska insikten har öppnat, är kanske den största ljuspunkten vi äger i en mörk tid.

vårluften söker — god gröt stärker

Det smakar med en duktig portion havregrynsgröt att börja dagen med. Och det behövs också att man lägger god grund, om man vill bevara morgonens fina vårhumör — ty vårluften söker, men god gröt stärker. De läckra havregrynen från Kooperativas havregrynskvarn kosta:

Havregryn i paket om 1 kg 0:45

kooperativa

Kaos eller kontroll.

(Forts. fr. sid. 1.)

var för sig handlande verksamheter och institutioner. Resultatet av detta system på måfå talar för sig självt genom arbetslösheten, fattigdomen, den otillräckliga försörjningen mitt i ett samhälle som överflödar av varor och tekniska möjligheter och som efter alla beräkningar skulle kunna ytterligare väsentligt öka sin produktionsförmåga.

En ekonomisk plan måste först och främst gå ut på att åstadkomma balans mellan köpkraft och produktion. Genom den förbättrade tekniken och andra omständigheter produceras det ständigt mer. Utan motsvarande ökning i köpkraften, har man emellertid inga möjligheter att tillgodogöra sig denna utomordentliga produktionsökning. Med arbetslösheten, som följt i de tekniska förbättringarnas spår, har i stället köpkraften blivit ytterligare ojämnt fördelad. Enligt amerikanska siffror har den industriella produktionen under åren 1922—28 ökat med omkring 4 procent pr år, eller fyra gånger så hastigt som arbetslönerna — men *vinsterna* på produktionen ha under tiden stigit med omkring 9 procent pr år!

I närmaste samband med frågan om lönerna och arbetsinkomsternas anpassning efter den ökade produktionen står självfallet frågan om placeringen av nytt kapital i produktiva företag, med hänsyn tagen till köpkraftens fördelning, samt frågan om kreditväsendets reglering. På dessa tre punkter ligga alltså plansamhällest första uppgifter: De låga inkomsternas stegring, kapitalplaceringarnas reglering och kontroll över kreditfördelningen, framförallt för undvikande av spekulation.

Självfallet begär ingen att ett sådant system skall ställas fram fulländat på en gång. Tvärtom är det nödvändigt att genom misstag och misslyckanden vinna erfarenheter. Men vad det framförallt gäller är att erkänna själva metoden, tekniken, den nya formen för problemens lösning. Människorna ha alltid lagt i dagen starka organisatoriska krafter. Nu har tiden kommit att ta dem i bruk för samfällda ändamål, att samordna och nyttiggöra dem för det helas bästa. Den frihet man är rädd för att offra är i själva verket illusorisk. I den fria konkurrensen hålles löner, arbetsinkomster och produktionsresultat nere och stora skaror av människor äro ju helt utestängda från arbete.

Många länder hade under kriget tillfälle att pröva den samfällda entusiasmens kraft för ett gemensamt mål. De erfarenheter, som under den tiden vunnos om den planmässiga ordningens möjligheter kunna nu omsättas på ett värdigare mål, kampen mot fattigdom, arbetslöshet och osäkerhet, för bättre livsvillkor för alla. Ty självfallet är det inte fråga om en planering bara för planeringens skull, det gäller att ha det sociala målet klart i sikte.

The New Republic har för sin del utarbetat ett detaljerat förslag om idéens förverkligande för Amerikas räkning. Ingenting hindrar Sverige att följa exemplet.

Ido, esperanto och kvinnans emancipation.

Full av häpnad blev jag, då jag i n:r 18 av Tidevarvet fick se, att man därstädes propagerar Esperanto. Varför? Emedan Esperanto troligtvis är det mest maskulina språk på jorden. Vilket jag nu skall bevisa.

Vi veta alla att i språken finnas kvar uttryck och talesätt, som präglats under gångna barbariska tidsåldrar; uttryck, som i dag, användas, ehuru de måla en gången tids föreställningar.

Sådana ord och talesätt äro de, som uttrycka kvinnligt kön genom att till ett ord, som betyder manligt kön, tillägga ett suffix, en efterstavelse, för att därmed uttrycka, att ordet betyder en individ av kvinnligt kön. Vad jag menar framgår av följande exempel: Lärare, lärar*inna;* tjänare, tjänar*inna;* o. s. v. Exemplen kunna mångfaldigas.

Dessa ord äro tydligen präglade i en tid, då kvinnan ansågs underordnad mannen, och de bidraga nog än i dag till att gamla föreställningar sitta kvar. De äro exempel på »språkets makt över tanken».

Nu kommer jag till det, jag vill säga: Denna tendens hos språken, som är ett arv från barbariska tidsåldrar; denna tendens är driven till sin spets i Esperanto.

I Esperanto uttryckes kvinnligt kön genom suffixet -in-. Hur uttryckes då manligt kön? Det uttryckes inte alls. Om jag säger namnet på ett levande väsen på Esperanto, så betyder det, att det är fråga om manlig individ, om jag ej tillägger stavelsen -in-. Exempel: Sinjoro = herre, sinjor-in-o = dam; kamarado = kamrat, manlig, kamarad-ino = kvinnlig kamrat; viro = man, vir-ino = kvinna; profesoro = manlig professor, profesor-ino = kvinnlig professor; servisto = manlig tjänare, servist-ino = kvinnlig tjänare, o. s. v. Detta gäller alla ord, som uttrycka individer av manligt eller kvinnligt kön.

Nu frågar jag: »Kan ett språk, som degraderar allt kvinnligt kön till ett bihang till mankön, förtjäna att uppmärksammas av de kvinnor, som arbeta för likställighet mellan könen? Jag överlämnar till »Tidevarvets» läsarinnor (där ha vi ett sådant barbariskt ord igen) att lämna svar på den frågan.

Världsspråket Idos anhängare rikta in sin kritik mot Esperanto på många andra punkter än den, som ovan berörts. Att ingå på dessa punkter skulle kräva för stort utrymme. Vad som nu närmast torde intressera »Tidevarvets» publik är, hur Ido har löst genusfrågan.

I Ido tillägges stavelsen -ul- för att uttrycka manligt kön och stavelsen -in- för att uttrycka kvinnligt kön. Exempel: Kamarado = kamrat, manlig eller kvinnlig, kamaradulo = manlig kamrat, kamaradino = kvinnlig kamrat; frato = bror eller syster, fratulo = bror, fratino = syster; profesoro = professor, som kan vara manlig eller kvinnlig, profesorulo = manlig professor, profesorino = kvinnlig professor o. s. v. -Ul- och -in- användes blott, då det är nödvändigt att ange, vilket kön det är fråga om.

I Ido är således full jämställdhet rådande mellan man och kvinna, mellan alla väsen av mankön och alla av kvinnkön.

I det långa loppet komma de tendenser, som uttryckas i världsspråket Ido att segra, så sant som logik, harmoni och rättvisa äro makter att räkna med.

Den som vill lära känna Ido kan få taga del av en korrespondenskurs, som utges av Svenska Ido-förbundet, *Hoting*. Denna kurs kostar ingenting, om blott porto bifogas.

Undertecknad står också till tjänst med alla upplysningar.

Erland Bengtsson,
Paradisgatan 25, *Göteborg.*

*

Tidevarvet åtar sig inte att avgöra i tävlan mellan världsspråken. Vi skulle då få mycket att göra, enär det ju lär finnas flera hundra publicerade förslag till internationella hjälpspråk. Vi tro emellertid på värdet av det arbete, som utföres för underlättandet av meningsutbyte och samförstånd mellan oliktalande folk. Förmodligen måste hjälpspråk likaväl som vanliga språk vara underkastade utveckling. Kanske komma en gång de bästa av hjälpspråken att bli som dialekter i ett enda världsspråk. Så att man kan göra sig förstådd med dem, utan att avsätta alla för ett.

Filmkrönika.

Först i säsongens elfte timma framfördes — på Sture — avantgardefilmen *Gamla stan,* regisserad av Stig Almqvist, Erik Asklund, Eyvind Johnson och Artur Lundkvist. Jag måste bekänna, att jag över huvud taget inte är överdrivet förtjust i avantgardefilmer som, även om de ha ett visst berättigande som tekniska experiment, i bästa fall blott ge en ytlig flanörspoesi. Och detta svenska försök i genren är avgjort underlägset de franska avantgardefilmer, som visats på Stockholms filmstudio. Möjligen ha kockarna varit för många. De ha fångat en del pittoreska småsaker, men tyvärr fattas *das geistige Band* — syntesen, som binder delarna samman.

Ett i alla avseenden förnämt och storslaget filmverk var däremot kvällens huvudnummer, dansken Carl Th. Dreyers Jeanne d'Arc-film, på svenska kallad *En kvinnas martyrium.* Den är ett par år gammal men hör till den konst, vars värde länge förblir ograverat av tidens härjningar.

I motsats till föregående filmer om den underbara franska bondflickan inskränker sig denna till en skildring av rättegången inför det engelska prästadömet. Trots ämnets religiösa karaktär, finns det ingen moraliserande predikoton i texterna, som blott äro autentiska repliker från de gamla förhörsprotokollen — filmen är nämligen stum och visar, bland mycket annat, att stumfilmen *inte* är död.

Huvudvikten är lagd på en inträngande psykologisk skildring: mot den enkla bondflickan med de än förskräckta, än extatiska ögonen står en kompakt massa av vidunderligt väl utstuderade prelattyper — tjocka prelater och rovfågelsmagra prelater, tjockskalliga prelater och sluga prelater, farbroderliga prelater och ondskefulla prelater — prelater av alla upptänkliga själsbeskaffenheter. Det är ett enastående typgalleri, Dreyer har hopbragt, och inte minst intressant är Jeanne d'Arcs framställarinna, m:lle Falconetti, med sitt ovackra, själfulla ansikte.

Även fotograferingen är utomordentlig, ren, skarp, till det yttersta uttrycksfull. Miljö och dräkter äro förenklade, utan vare sig historiskt eller ohistoriskt dingeldangel — därigenom och genom sitt strängt logiska montage är filmen ett uttryck på sitt område för den nya sakligheet, som inom arkitekturen tagit gestalt i funktionalismen. Dreyer har med detta verk ryckt in i första ledet av filmens modärna mästare.

Ett annat motiv, som tidigare behandlats på film och nu åter tagits upp, är den fantastiska personlighetsklyvning, R. L. Stevensen skildrar i sin berömda roman *D:r Jekyll och mr Hyde.* Den sista filmen med detta namn, en amerikansk produkt av regissören Rouben Mamoulian, har nyligen visats på Lyran.

Det är inte så lätt att bedöma Mamoulians verk, då censurens sax förkortat det med nära en halv kilometer. Men av det återstående att döma, är han en konstnär, som förtjänar att tas på allvar. Det största intresset tilldrar sig emellertid framställaren av Jekyll-Hyde, Fredric March, som mästerligt utför de vanskliga förvandlingsscenerna, där den noble och intelligente vetenskapsmannen blir den vidriga gorillan mr Hyde. Det är en procedur, som lätt nog kunde tangera det löjliga men här verkar uteslutande gripande. Av de övriga medspelarna fäster man sig särskilt vid Miriam Hopkins sensuellt-fascinerande kvinnogestalt.

Nils Beyer.

TIDEVARVET
REDAKTION:
Telefon N. 48 42. Mottagningstid 10—12.
EXPEDITION:
Telefon 182 43.
Kontorstid kl. 10—12 f. m., 1—4 e. m. Postgiro 15 44.
PRENUMERATIONSPRIS:
För helår kr. 6:—, halvår kr. 3:—, kvartal kr. 1:50. Lösnummer 15 öre
ANNONSPRIS:
I text 25 öre per millimeter.

Stockholm 1932
Zetterlund & Thelanders Boktryckeri-A.-B.

?
Råd och Rön

Kinamagasinet
Pröva våra Handvävda Siden till Klänningar, Underkläder m. m.
SPECIALAFFÄR för Kinesiska varor:
Siden (Shantung, Crêpe, Brocade), Spetsar, Handbroderade Schalar, Dukar, Kuddar, Flygeltäcken, Sidenunderkläder, Konstsaker, Möbler, Antika bronser, Thé, m. m.
Äkta varor! Låga priser!
BIRGER JARLSGATAN 12
STOCKHOLM
Telefon: 724 35.

MENSENDIECK-GYMNASTIK
FÖR DAMER
Motionsgymnastik. Kutrygg, svankrygg, och hållningsfel bortarbetas.
RUT IVRELL
Medlem av Svenska Mensendieckförbundet.
Dipl. av Dr B. M. Mensendieck.
Nybrogatan 11, 6 tr. Ö. 98 21.

Permanent. 15 kr.
Modernaste appar. o. oljor i samband med mångårig praktik i in- och utlandet. Garant. ett förstkl. resultat. Obs.! 2 timmar. David Bagares gata 3. 1 tr. Tel. 155 06.

En modern och stilfull sortering
i kapp- och dräkttyger samt klädningstyger i siden och ylle
till fördelaktiga priser finner Ni alltid hos
HANSSON & SKOOG
Klädeshandel
Drottninggatan 67

NYTORGETS BLOMSTERHANDEL
SKÅNEGATAN 79
(NYTORGSPALATSET)
Tel. S. 384 05.
SMAKFULLA KRANSAR OCH BUKETTER SAMT ALLA SLAGS DEKORATIONER
BILLIGA PRISER